

Говор првог потпредседника Владе Србије и министра спољних послова Ивице Дачића на данашњој седници Савета безбедности Уједињених нација посвећеној раду УНМИК-а за период од 16. априла до 15. јула 2015. године:

„Поштована госпођо Председнице,
Уважени чланови Савета безбедности,
Даме и господо,

Част ми је и овом приликом обратити се овом уваженом телу поводом разматрања извештаја генералног секретара УН-а о раду мисије Уједињених нација на Косову и Метохији у периоду од 16. априла до 15. јула 2015. Користим ову прилику да се захвалим цењеним чланицама Савета безбедности на пажњи коју континуирано посвећујете питању Косова и Метохије, које је за Републику Србију од приоритетног значаја.

Република Србија настоји да својим проактивним ангажманом и компромисним приступом допринесе трајном миру, стабилности и просперитету региона Западног Балкана. Евидентно је да је у региону постигнут суштински напредак на плану изградње мира и демократизације. Постигнути су изузетни резултати и на јачању регионалне сарадње и у процесу европских интеграција, чему Република Србија даје важан допринос. Ипак, неопходно је да све земље региона, као и релевантни међународни актери, уложе додатне напоре како би се стабилност очувала и наставила даље унапређивати, имајући у виду њену крхкост и изазове са којима се суочавамо.

Изузетно важну улогу у том контексту има и мисија УН-а на Косову и Метохији, те ћу и овом приликом поновити да је статусно неутрално присуство УНМИК-а у несмањеном обиму од суштинског значаја за стабилност и стварање услова који треба да воде у правцу трајног и одрживог решења за питање Косова и Метохије, на основама резолуције Савета безбедности 1244 (1999). Стога понављам да се снажно противимо било каквом смањењу мисије и редукцији њених активности. Србија изузетно цени ангажовање УНМИК-а у правцу стварања основних претпоставки за миран суживот етничких заједница у Покрајини и безбедност и поштовање основних људских и грађанских права свих њених становника. Сходно томе, очекујемо да УНМИК настави са спровођењем свог мандата у складу са резолуцијом СБ УН 1244 (1999), посебно у областима од значаја за опстанак и нормалан и достојанствен живот Срба и припадника других неалбанских заједница.

Ценимо допринос других међународних организација чије мисије, под окриљем УН-а представљају саставни део међународног цивилног и безбедносног присуства у нашој јужној покрајини, попут КФОР-а, ЕУЛЕКС-а и ОМИК-а.

Имајући у виду да у својству специјалног представника генсека УН-а и шефа УНМИК-а последњи пут учествује на седници СБ посвећеној раду УНМИК-а, посебну захвалност изражавам господину Фариду Зарифу на напорима уложеним у имплементацији мандата УНМИК-а и координацији међународног присуства, упркос константним изазовима. Испред Владе Републике Србије и у своје лично име, користим прилику да му пожелим пуно успеха у његовој новој мисији.

Госпођо Председнице,

Влада Републике Србије је у пракси потврдила да је у потпуности посвећена дијалогу који се води уз посредовање ЕУ. Очекујемо да ће његов наставак учврстити основе за имплементацију већ постигнутих договора. Србија доследно испуњава све своје обавезе проистекле из до сада договореног у склопу Првог споразума о принципима који регулишу нормализацију односа, парафираног у Бриселу, априла 2013. године. Драго ми је што је и у овом Извештају формирање Заједнице српских општина издвојено међу кључна питања у контексту имплементације Бриселског споразума, као и да је, као историјска, препозната посета премијера Србије Александра Вучића Албанији, као још један од јасних показатеља наше посвећености и активног ангажмана на промоцији стабилности и процеса евроинтеграција региона у целини.

Наставак бриселског дијалога на високом политичком нивоу пружа неопходни политички замајац изналажењу обострано прихватљивих одговора на питања која оптерећују живот становника Покрајине и онемогућавају реализацију њихових основних права. Србија је дијалогу са Приштином приступила са истинском жељом да се пронађу решења која ће омогућити нормализацију живота свих становника Покрајине, у склопу ширег процеса интеграције региона у Европску унију. У том контексту, реализује се и учешће Срба у политичком животу на Косову.

У даљем дијалогу са Приштином, поред већ поменутог формирања Заједнице српских општине, за Републику Србију кључна остају питања повратка интерно расељених лица, положај Српске православне цркве, као и имовинска питања.

Уважени чланови Савета безбедности,

Како редовно истичем на седницама Савета безбедности о раду УНМИК-а, Република Србија се, са пуно уважавања и поштовања односи према резолуцији Савета безбедности УН 1244 (1999).

У више наврата сам илустровао конструктивност Владе Републике Србије по питању учешћа привремених институција самоуправе на Косову и Метохији у раду регионалних форума, без прејудуцирања статуса. Међутим, суочавамо се са захтевима и настојањима Приштине да се укључи у рад међународних организација изван контекста Договора о

регионалном представљању и сарадњи, који за Републику Србију нису прихватљиви. Последњи такви примери су настојања Косова у правцу чланства у Унеско и Интерполу.

Косово, као територија која је, сходно важећој и обавезујућој резолуцији СБ УН 1244 (1999), под управом Уједињених нација, није и не може се сматрати државом као субјектом међународног права и не може се самим тим квалификовати ни за пријем у организације попут ових. У том смислу би свако другачије постављање према разматрању питања чланства Косова у овим организацијама представљало игнорисање, односно повреду правних правила насталих под окриљем УН-а ради очувања међународног мира и безбедности. Ако и када дође време, питања овог типа треба да буду предмет дијалога између Београда и Приштине.

Госпођо Председнице,

Влада Републике Србије придаје посебан значај изналажењу решења за интерно расељена лица са простора Косова и Метохије. Стварање услова за њихов одрживи повратак један је од кључних сегмената процеса помирења. Са жаљењем морам да и овај пут констатујем да, ни шеснаест година након окончања конфликта, упркос дугогодишњем присуству међународне заједнице, на Косову не постоје услови за несметани и одрживи повратак интерно расељених, што се констатује и у редовним извештајима генералног секретара Уједињених нација о раду УНМИК-а као и у извештајима УНХЦР-а.

Илустрације ради, а како би се на прави начин схватило колике су још увек препреке за повратак расељених лица на Косово, желим да подсетим на податке према којима се, у свету, после окончања сукоба у просеку 25% избеглица и расељених лица врати у свој домове. Према статистикама, минимум је 12%, а највиши проценат достиже и преко 50%. Од преко 220.000 лица која су напустила Косово од 1999. године, у протеклих шеснаест година одржив повратак је остварило само њих 1,9%, а у Србији је и даље расељено око 204.000 лица. Према томе, проценат одрживог повратка је у конкретном случају испод свих светских стандарда и просека. И најновији Извештај УНМИК-а потврђује континуитет опадајућег тренда повратка, а Србија се и даље налази на врху лествице у Европи по броју интерно расељених лица у дуготрајном расељењу.

Неопходни услови за повратак укључују и одговарајуће безбедносне гаранције, слободу кретања, постојање ефикасног механизма реституције имовинских и других припадајућих права, заштиту од дискриминације, гарантовани приступ институцијама система, документима и правди, као и подршку економском осамостаљивању повратника. Неопходно је и спречавање опструкције повратка, уз поштовање принципа одговорности међународних и локалних актера ангажованих у процесу.

Зато апелујем на УН и друге представнике међународне администрације на Косову да помогну да се превазиђу проблеми који отежавају повратак интерно расељених и доприносе тешком положају повратника који су изложени и константним безбедносним инцидентима, који укључују и нападе на повратнике и њихову имовину. Ово је додатно подстакнуто атмосфером некажњивости за злочине извршене над Србима. Оваква атмосфера одраз је чињенице да нема ниједног правоснажно осуђеног извршиоца

убиства за више од 1000 Срба који су убијени од 1999. године.

Највећи број напада у извештајном периоду био је усмерен на имовину повратника и саме повратнике у местима Клина, Пећ, Гораждевац, а мета напада су били и верски објекти. Пронађена је и експлозивна направа у близини манастира Свете тројице у Мушутшту, општина Сува Река, а инцидент се десио непосредно пред посету стотинак интерно расељених Срба, који су имали намеру да обележе празник на рушевинама овог манастира.

О етнички мотивисаним инцидентима и даље не постоји одговарајућа евиденција, а ни адекватно поступање надлежних тела привремених институција самоуправе. Ово је још један од показатеља колико се још труда и воље мора уложити како би се озбиљно и искрено започело са радом на самом помирењу и обезбедио адекватан приступ овом проблему. У том смислу, нису довољна обећања, већ су неопходни и конкретни резултати како би се послала јасна порука онима који опструирају опстанак и повратак Срба на Косово да такве активности, које наносе штету процесу помирења, неће бити толерисане, а Србима и другим неалбанцима да могу слободно и без страха да се врате и остварују своја људска права и слободе.

Уважени чланови Савета безбедности,

Као и приликом мог прошлог обраћања овом уваженом телу, са забринутошћу упозоравам да се скрнављење српских манастира наставља, што је још један од начина застрашивања преосталог православног живља у Покрајини. Последњи такав пример је напад на православну цркву Свете Петке у повратничком селу Дрсник.

Једна од одлика српске баштине на Косову и Метохији јесте њена повезаност са живом историјом. Њено постојање потврда је вековног присуства српског народа на Косову и Метохији. И овом приликом бих указао на драстичан раскорак између декларативног залагања и стварног поступања Приштине по питању заштите српског културног наслеђа. Примери из праксе то најбоље потврђују. Од јуна 1999. године до данас, 236 цркава, манастира и других објеката у власништву Српске православне цркве, као и културно-историјских споменика, били су мете напада. Од њих чак 61 има статус споменика културе, а 18 су од изузетног значаја за државу Србију. Споменуо бих само нека од њих - Цркву Богородице Одигитрије из 1315. године, Цркву светог Николе из 1331. године, Цркву светог Спаса из 1348. године, те манастир и испосницу св. Петра Коришког са почетка 13.века. На простору Косова и Метохије уништена су 174 верска објекта, 33 културно-историјска споменика, покрадено је више од 10.000 икона, црквено-уметничких и богослужбених предмета. Уништено је или оштећено 5.261 надгробни споменик на 256 српских православних гробаља, а на више од 50 њих не постоји ниједан читав споменик. О овоме је својевремено сведочио и бивши генсек УН-а Кофи Анан, рекавши да је „намерно циљање верских објеката, као што су цркве, гробља и манастири, срамотно и недопустиво". Напади на српску баштину су у том смислу напади на идентитет Срба и имају директан утицај на њихов осећај прихваћености у локалној средини. Све ово је део процеса мењања историјских чињеница у циљу маргинализације и елиминисања Срба и Србије из историје Косова и Метохије.

О томе сведочи и предлог Закона о културном наслеђу који је у процесу усвајања у косовском парламенту, а којим се негира приватно власништво Српске православне цркве над манастирима и црквама на Косову и Метохији и наводи да је ова, као и сва остала баштина на територији Косова и Метохије, културна баштина у власништву "државе Косово".

Сложићете се са мном да би неко ко претендује на чланство у УНЕСКО-у морао, не само речима већ и делима, потврдити приврженост и посвећеност циљевима и принципима Устава УНЕСКО-а, с којима су несумњиво неспојиви намерно, систематско, вандалско уништавање културних и историјских споменика својих суграђана како би се уклонили трагови вековног постојања једног народа на неком простору, као и некажњавање починилаца оваквих варварских аката недостојних 21. века. У прилогу мога Иступања су слике уништене српске културне баштине.

Осуђујемо свако скрнављење верских објеката било које вере. Међутим, госпођо Председнице, скрнављење и уништавање културне и верске баштине на Блиском истоку од стране ИСИЛ-а наилази на оштру осуду свуда у свету као акт тероризма, док они који скрнавље и уништавају српску културну баштину на Косову и Метохија траже чланство у УНЕСКО-у уз тапшање по леђима као гест награде.

То је апсолутно неприхватљиво за Републику Србију. На крају крајева, резолуција Савета безбедности 1244 (1999) је и даље једини важећи правни оквир који регулише питање Косова и Метохије. Да то није тако, госпођо Председнице, зашто бисмо сазивали састанке овог уваженог тела?

Уколико расељени Срби не могу слободно и безбедно да посете верске објекте и достојно обележе религијске празнике, доводи се у питање искреност охрабривања и позива косовских институција да се расељени Србе врате, али и постојања капацитета да се омогуће безбедност и сигурност свима на Косову, посебно на локалном нивоу.

Госпођо Председнице,

Уважени чланови Савета безбедности,

Стварање услова да српско и друго неалбанско становништво ужива основна људска права, без дискриминације, свакако би допринело побољшању опште атмосфере за повратак интерно расељених.

И овом приликом, изражавамо жаљење због затварања, без консултација са Републиком Србијом, присуства Канцеларије високог комесара УН-а за људска права у Приштини. Наведено се правда финансијским разлозима, иако ситуација на Косову по питању људских права такву одлуку ничим не оправдава.

Госпођо Председнице,

Република Србија, као један од коспонзора резолуције Савета безбедности 2178 (2014), предузима све расположиве мере на плану сузбијања финансирања и организовања тероризма и све масовнијег феномена регрутовања страних бораца који се придружују

оружаним терористичким организацијама на Блиском Истоку, попут Исламске државе. Очекујемо да међународне мисије на Косову и тамошње Привремене институције самоуправе, у оквиру својих надлежности, дају свој допринос овој борби од глобалног значаја.

Уважени чланови Савета безбедности,

У контексту приоритетне важности решавања имовинских питања на Косову и Метохији за Владу Републике Србије, желео бих да скренем пажњу на процесе приватизације које спроводи Косовска агенција за приватизацију. Сам УНМИК је својевремено изнео оцену да је реч о процесу који је у супротности са резолуцијом Савета безбедности 1244 (1999), с обзиром да ова агенција није основана на бази закона који на Косову важе у складу са овом резолуцијом.

Евидентна је тенденција приватизације јавних и друштвених предузећа у срединама са већинским српским становништвом, те се може закључити да је основни мотив ових приватизација, чија је етничка конотација јасно видљива, уништавање економских ресурса управо у српским срединама, што је неспојиво са демократским тековинама и европским стандардима.

Уверен сам да смо сви свесни значаја поштовања власничких права, било да се ради о приватној или државној имовини. Обустављање продаје и ликвидације привредних субјеката који су најзначајнији за привредни развој Срба на Косову је међу кључним критеријумима за стварање услова за одржив повратак. У том смислу, неопходно је обезбедити да све активности везане за приватизацију на Косову и Метохији буду враћене у важеће правне оквире.

Изузетно смо забринути и поводом Нацрта закона о Агенцији за упоређивање и верификацију имовине који се налази у скупштинској процедури на Косову, а којим се директно крши Технички споразум о катастру из 2011. године. Наиме, њиме се стварају услови за легализацију противзаконито одузете имовине Срба, чиме би се нанела огромна и непоправљива штета српској заједници у Покрајини. Управо имајући то у виду, затражили смо да се обустави процедура усвајања наведеног Закона и да се започне са спровођењем Техничког споразума о катастру, који предвиђа формирање тела састављеног од представника Београда, Приштине и ЕУ, које ће вршити упоређивање катастарске документације.

Уважени чланови Савета безбедности,

Актуелна ситуација у Покрајини представља потврду наше оцене о неиспуњености услова за пренос надлежности у области владавине права на Привремене институције самоуправе у Покрајини. Чињеница да су те надлежности поверене ЕУЛЕКС-у не умањује овлашћења и одговорност специјалног представника генералног секретара УН-а.

Очекујем да ће ЕУЛЕКС, у оквиру свог мандата, наставити да испуњава своје извршне надлежности у области владавине права, имајући у виду реалну процену ситуације на

Косову у овој области.

Србија је у више наврата указивала на неопходност континуираног надзора и одређивања објективних критеријума за оцену рада покрајинских институција од стране за то задужених мисија које под окриљем УН-а делују на Косову и Метохији. Европска комисија је у свом Извештају о напретку Косова у 2014. години, констатовала да још пуно тога остаје да се уради на плану функционисања и одговорности судства на КиМ. Такође и у резолуцији Европског парламента о интеграцији Косова из марта 2015. године, истиче се снажно забринутост поводом независности, одговорности, непристрасности и ефикасности судија и тужилаца и целокупног функционисања сектора владавине права. У овој резолуцији се наводи и да имплементација законодавства у домену заштите етничких мањина и њихових културних права остаје изазов на Косову и Метохији и да су потребни "озбиљни напори у правцу измене законодавства како би се унеле одредбе о правима етничких мањина са циљем да се спречи њихова директна или индиректна дискриминација".

Не могу да се у овој прилици не сложим и са оценама изнетим у Извештају пред нама о озбиљној забринутости у погледу капацитета косовског правосуђа да се носи са друштвено осетљивим случајевима. Више је него илустративан пример случаја у вези са власништвом над поседом унутар и око манастира Високи Дечани који се у извештају помиње у том контексту. Ово је истовремено још једна потврда односа привремених институција самоуправе на Косову према српској културној и хришћанској баштини која је до сада небројено пута била мета оркестрираних, вандалских напада, уништавања, рушења, паљења, скрнављења, без одговарајућег судског процесуирања починилаца ових гнусних аката недостојних Европе 21. века. Сада су на делу нешто другачије и перфидније методе али је циљ исти. Избрисати трагове вековног постојања Срба и Србије на простору Косова и Метохије. Нову методологију деловања одсликава поменути судски процес у вези са имовином манастира Дечани, бисера не само српске, већ и европске и светске културне баштине, који је, заједно са Грачаницом, Богородицом Љевишком и Пећком патријаршијом, стављен на Унеско листу светске баштине у опасности. Одлука Жалбеног већа Специјалне коморе Врховног суда Косова, са којом се нису сложиле међународне судије у саставу судског већа, о поништењу пресуде у корист манастира Дечани, коју је 2012. године донело мешовито судско веће којим је председавао судија Еулекса, удар је на братство манастира Дечани с обзиром да је реч о пољопривредном земљишту од кључног значаја за самоодрживост манастира и његову безбедност.

Имајући све ово у виду, са забринутошћу смо примили информацију да ЕУЛЕКС врши припреме за предају привременим институцијама самоуправе, односно локалном правосуђу, предмета и пратеће документације о случајевима у којима су поступали тужиоци и судије ЕУЛЕКС-а. Реч је о око 500 случајева, од којих се око 300 њих односи на ратне злочине, од чега је 270 наслеђено од УНМИК-а. Влада Републике Србије изражава забринутост због намере да се случајеви ратних злочина на територији Косова пребаце у надлежност локалног правосуђа, будући да наведени поступци спадају у искључиву надлежност ЕУЛЕКС-а чак и после измене прописа привремених институција у Приштини који се односе на мандат мисије ЕУ за владавину права у Покрајини. Наиме, прописано је

да тужиоци ЕУЛЕКС-а настављају поступање у предметима у којима су донели одлуку о покретању истраге пре 15. априла 2014. године, као и у предметима који су додељени тужиоцима ЕУЛЕКС-а пре овог датума, где спадају и случајеви ратних злочина које је ЕУЛЕКС преузео од УНМИК правосуђа. Уколико ЕУЛЕКС спроведе поступак предаје предмета институцијама у Приштини, а посебно осетљивих предмета истрага ратних злочина почињених на територији Косова, последице би биле несагледиве по процесуирање ратних злочина почињених од стране ОВК над Србима, неалбанцима и Албанцима означеним као „српским сарадницима“ током оружаних сукоба 1998-1999. године.

Будући да се очекује скоро формирање Специјалног суда за ратне злочине почињене на територији Косова и Метохије од стране ОВК, а који се формира управо због чињенице да локално правосуђе на Косову није у стању да спроводи поступке против починилаца ратних злочина из редова ОВК, указујемо да уступање предмета ратних злочина од стране ЕУЛЕКС-а локалном правосуђу није у складу са активностима међународне заједнице ка формирању Специјалног суда. Уколико би се наведени предмети проследили локалном правосуђу, оправдане су сумње да ће многи материјални докази и сведоци бити уклоњени или застрашени што би знатно отежало рад будућег Специјалног суда за ратне злочине. Не треба занемарити ни политички мотивисана хапшења и дуготрајне судске поступке, те двоструке аршине локалног правосуђа. Као пример свега овога, а о којем сам већ говорио на претходним седницама СБ УН-а, наводим случај Оливера Ивановића, лидера Грађанске иницијативе „Србија, демократија, правда“, који је приведен крајем јануара 2014. године и до данас је у притвору упркос гаранцијама и апелима Владе Србије да му се дозволи одбрана са слободе. Оливер Ивановић већ данима штрајкује глађу у настојању да се избори за ово право.

Госпођо Председнице,
Уважени чланови Савета безбедности,

Србија је посвећена процесу помирења и у том контексту кључно је расветљавање судбине несталих лица. На овом плану наши експертски и стручни тимови остварују сарадњу са УНМИК-ом и ЕУЛЕКС-ом и са надлежним органима на Косову.

Процес међусобног помирења не може бити потпун без судског процесуирања бивших припадника ОВК, осумњичених за ратне и злочине против човечности, прогон Срба, Рома и других неалбанаца, али и њихових политичких противника међу косовским Албанцима. Посебан значај придајемо процесуирању случајева на основу налаза Специјалне истражне јединице ЕУ о нехуманом третману људи и илегалној трговини људским органима на Косову.

Госпођо Председнице,
Уважени чланови Савета безбедности,

На крају, желео бих да још једном поновим уверење да се до трајног и одрживог решења за питање Косова и Метохије може доћи једино кроз дијалог, уз уважавање легитимних интереса целокупног становништва на Косову и Метохији, на основама резолуције Савета

безбедности 1244 (1999), на чему предано и посвећено радимо. У настојању да се постигне такво решење неопходно је остварити и процес међусобног помирења. Томе ће свакако допринети усвајање европских стандарда и вредности на путу региона ка чланству у Европској унији. Очекујемо да Европска унија настави да олакшава наш дијалог са Приштином, а Влада Републике Србије ће, са своје стране, без сумње, наставити да се активно ангажује на примени бриселских договора, у интересу мира, стабилности и економског развоја региона.

Хвала на пажњи."